

NORGES HØYESTERETT

Den 5. november 2008 avsa Høyesterett dom i

HR-2008-01927-A, (sak nr. 2008/1288), straffesak, anke over dom,

A (advokat Else Bugge Fougner)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Nina Prebe)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder spørsmål om straffeloven § 227 om trusler skal tolkes innskrenkende når en trussel er fremsatt i forbindelse med konsultasjon hos psykiater.
- (2) Politimesteren i Oslo satte 10. desember 2007 A under tiltale for overtredelse av straffeloven § 227 første straffalternativ om trusler. Grunnlaget for tiltalen lød slik:

”Lørdag 1. september 2007 kl. 22.33, på X legevakt i ----gata -- i X, uttalte han til psykiater Asgeir Bragason at han skulle skaffe seg hagle og ta livet av politibetjent B, hvilket etter omstendighetene var skikket til å fremkalle alvorlig frykt.”
- (3) Jeg nevner innledningsvis at Politiets utlendingsenhet (PU) mener at den tiltalte har oppgitt feil identitet, og at hans rette navn er C, født 10. mars 1974. Som de tidligere instanser, bruker jeg navnet A, uten at jeg av den grunn har tatt stilling til mannens identitet.
- (4) Oslo tingrett avsa 26. februar 2008 dom hvor A ble dømt etter tiltalen til en straff av fengsel i 21 dager. Fullbyrdelse av straffen ble utsatt med en prøvetid på to år, jf. straffeloven §§ 52 til 54.

- (5) A anket over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet til Borgarting lagmannsrett, som 27. juni 2008 avsa dom med slik domsslutning:

”A, født 9. mai 1975, dømmes for overtredelse av straffeloven § 227 første straffalternativ til fengsel i 21 – tjueen – dager.

Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Saksomkostninger ilegges ikke.”

- (6) A har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet.
- (7) Forsvareren har anført at lagmannsretten bygget på uriktig lovanvendelse når den la til grunn at den aktuelle trusselen er straffbar etter straffeloven § 227. Trusselen ble fremsatt i en behandlingssituasjon, og er derfor ikke rettsstridig.
- (8) Påtalemyndigheten mener at lagmannsrettens lovanvendelse er riktig.
- (9) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*
- (10) Saken har sin bakgrunn i at A i slutten av august 2007 ble sendt fra Irland til Norge som første asylland. Et par dager etter at han kom til Norge, oppsøkte han Politiets utlendingsenhet. Der snakket han med vakthavende politibetjent B, som orienterte ham om at det ikke var aktuelt å sende ham tilbake til Irland slik han ønsket.
- (11) Kort tid etter, den 1. september 2007, oppsøkte A X legevakt for å få antibiotika. Allmennhelsetjenesten oppfattet ham som forvirret og henviste ham til psykiater Asgeir Bragason ved psykiatrisk legevaktstjeneste. Det som videre skjedde, beskriver lagmannsretten slik:

”Under samtalen med Bragason – som varte 40-50 minutter – anklaget A norsk politi og rettsvesen for at han ikke fikk reise tilbake til Irland. Han hadde verken penger eller bolig og ga uttrykk for at han var i en desperat situasjon. Han sa at han hatet norsk politi og særlig B, som han hadde snakket med hos PU. A sa at han skulle skaffe en hagle og ta livet av B, fordi han hadde ødelagt hans mulighet for opphold i Irland.

Bragason oppfattet A som bestemt, sint og i affekt, og at han framsatte direkte drapstrusler. ... Bragason anså trusselen framsatt med slik tyngde og kraft at han fikk følelsen av at den kunne bli gjennomført. På den bakgrunn fant han – for første gang i løpet av sine 20 år som psykiater – grunn til å underrette politiet.”

- (12) Henvendelsen til politiet førte til at det ble iverksatt skjult vakthold rundt boligen til politibetjent B.
- (13) Det er ikke bestridt at trusselen om å ta livet av politibetjenten omfattes av gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 227 om trusler. Spørsmålet er om handlingen likevel ikke kan straffes fordi trusselen ble fremsatt under konsultasjon med psykiater. Et tilsvarende spørsmål oppstår dersom en trussel er fremsatt under konsultasjon med psykolog.

- (14) Straffeloven § 227 har ingen uttrykkelig rettsstridsreservasjon. Men det er sikker rett at alle straffebud – enten de har en slik reservasjon eller ikke – i prinsippet må leses med forbehold for unntakssituasjoner som ikke bør føre til straffansvar. I tvilstilfeller vil det imidlertid ligge nærmere å tolke et straffebud innskrenkende hvis reservasjonen er med, enn hvis den ikke er det.
- (15) Avgjørende ved vurderingen av om en handling er rettsstridig eller ikke, er om handlingen fremtrer som berettiget, slik at den ikke bør rammes med straff – med andre ord om det foreligger en unntakssituasjon som bør føre til straffrihet. Det må foretas en helhetsvurdering hvor de hensyn som straffebudet skal verne, må veies mot andre hensyn som det også er grunn til å beskytte.
- (16) I den foreliggende sak har forsvareren anført at hensynet til konfidensialitet – tillitsforholdet mellom lege og pasient – må føre til en innskrenkende tolkning av § 227.
- (17) A var pasient og mottok helsehjelp i pasientrettighetslovens forstand under konsultasjonen hos psykiater Bragason, jf. pasientrettighetsloven § 1-3 bokstav a og c (alternativet ”diagnostisk ... formål”). Bragason hadde i utgangspunktet taushetsplikt om opplysninger om As ”legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold” som han under konsultasjonen fikk vite om i egenskap av å være psykiater, jf. helsepersonelloven § 21, jf. pasientrettighetsloven § 3-6. Han hadde imidlertid både rett og plikt til å varsle politiet om trusselen, jf. helsepersonelloven §§ 23 nr. 4 og 31.
- (18) Om formålet med reglene om taushetsplikt for helsepersonell heter det i Ot.prp. nr. 13 (1998–99) side 227:
- ”Formålet med bestemmelsene som stiller krav til informasjonsbehandling, er å bidra til en rasjonell og betryggende forvaltning av helseopplysninger. Formålet med taushetspliktsbestemmelsene er å verne pasientens integritet og sikre befolkningens tillit til helsetjenesten og helsepersonell. Taushetspliktsbestemmelsene skal hindre at pasienter unnlater å oppsøke helsetjenesten ved behov for helsehjelp. Pasienten skal føle seg trygg på at de opplysninger som gis i forbindelse med helsehjelpen ikke nyttes i andre sammenhenger.”**
- (19) Disse hensyn tilsier at det bør være en vid adgang for pasienter til fritt å kunne snakke med helsepersonell – ikke minst psykiater eller psykolog – uten å risikere straffansvar. Lagmannsretten uttrykker det slik:
- ”Tungtveiende hensyn taler for at pasienter fritt skal kunne snakke med helsepersonell – især med psykiatere og psykologer – om sine tanker og følelser, også om de mest belastende, som drapstanker. Som det framgår av de spesielle merknadene til helsepersonelloven § 21 – Ot prp nr 13 (1998–99) side 227 – skal pasienten føle seg trygg på at de opplysninger som gis i forbindelse med helsehjelpen ’ikke nyttes i andre sammenhenger’. Risiko for at deres uttalelser og betroelser skal kunne påføre dem straffansvar, vil kunne ødelegge det grunnleggende tillitsforholdet mellom pasient og behandler, og i sin tur redusere behandlingsmulighetene.**
- Hos psykiateren/psykologen vil risiko for at pasienten vil kunne bli strafforfulgt, hvis opplysninger om trusler bringes videre, kunne påvirke deres vurdering av om slik melding skal gis. Det vil i sin tur kunne undergrave hensynene bak reglene om rett og plikt for helsepersonell til å underrette om ellers taushetsbelagte opplysninger, for å avverge alvorlig personskade.”**
- (20) Dette slutter jeg meg til.

- (21) Etter mitt syn skal det imidlertid en del til før utsagn som er fremsatt under konsultasjon med psykiater eller psykolog, kan anses som en straffbar trussel:
- (22) Dersom pasienten forteller om tanker om å begå straffbare forhold, for eksempel drapstanker, antar jeg at det sjelden vil være naturlig å betrakte uttalelsen som en trussel i straffelovens forstand. Forskjellen er stor på å ha farlige tanker og å sette tankene ut i live.
- (23) Og selv om pasienten kommer med en direkte trussel, må sammenhengen den er fremsatt i tas i betraktning ved vurderingen av om trusselen er ”skikket til at fremkalde alvorlig Frygt”. En samtale med en psykiater eller psykolog i diagnostisk eller behandlende øyemed – hvor pasienten ikke sjelden oppfordres til å trenge dypt inn i sitt eget sinn – vil kunne utløse sterke følelser hos pasienten. I en slik sinnsstemning vil pasienten kunne komme med uttalelser som kan være alvorlig ment der og da, men som det ikke er grunn til å tro at vil bli gjennomført når følelsene har dempet seg igjen. Heller ikke da vil den truende uttalelsen dekkes av gjerningsbeskrivelsen i § 227.
- (24) På denne bakgrunnen antar jeg at truende uttalelser som fremkommer under konsultasjon med psykiater eller psykolog, bare unntaksvis vil være av en slik art at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 227 er overtrådt. Det er illustrerende at Bragason i løpet av 20 år som psykiater bare hadde funnet grunn til å underrette politiet denne ene gangen.
- (25) Videre antar jeg at de truende uttalelser som – til tross for omstendighetene de er fremsatt i – omfattes av ordlyden i § 227, ofte ikke vil fremstå som en naturlig og integrert del av samtalen med psykiateren eller psykologen. Hensynet til fortrolighet mellom pasient og behandler vil riktignok kunne gjøre seg gjeldende også i disse mer unntakspregede situasjonene, men etter mitt syn ikke med den samme styrke som ved de omtalte situasjoner som faller utenfor gjerningsbeskrivelsen i § 227.
- (26) Dette – noe reduserte – hensynet til fortrolighet mellom pasient og psykiater må veies opp mot hensynet til de interesser straffebudet skal beskytte.
- (27) As forsvarer har gjort gjeldende at strafforfølgning ikke var nødvendig for å beskytte den fornærmede, politibetjent B, fordi politiet ble varslet og kunne sette i verk vakt hold. Spørsmålet om § 227 må tolkes innskrenkende, må imidlertid løses på generelt grunnlag, og det er da det generelle behovet for å strafforfølge som må være avgjørende, og ikke beskyttelsesbehovet i den konkrete sak.
- (28) Det følger av reglene om taushetsplikt at helsepersonell bare kan varsle om forhold som fremkommer i samtale med pasient dersom det er nødvendig for å avverge alvorlig skade, eller tungtveiende interesser for øvrig gjør det rettmessig. Dette innebærer at trusler fremsatt i samtale med psykiater eller psykolog vanligvis bare vil komme til politiets kunnskap når det trues med alvorlige krenkelser, som alvorlig skade på person eller omfattende materiell skade. Og da vil det ikke sjelden være nødvendig med beskyttelsestiltak for å avverge at pasienten gjennomfører det han truer med å gjøre.
- (29) Når det dreier seg om strafferettslig tilregnelige personer, vil sikkerhetstiltak som ledd i tvungent psykisk helsevern vanligvis ikke være aktuelt. Ofte vil rene forebyggende tiltak fra politiets side heller ikke være tilstrekkelig. Den som har fremsatt trusler, og/eller den

trusselen retter seg mot, vil sjelden kunne bevoktes på nært hold over lengre tid. Særlig vanskelig kan det være å etablere tilstrekkelig politibeskyttelse dersom trusselen er rettet mot en ikke navngitt person eller mot en ubestemt krets av personer. Varetektsfengsling og senere idømmelse av forvaring vil derfor etter omstendighetene kunne være helt nødvendig for å gi samfunnet tilstrekkelig beskyttelse. Disse reaksjoner vil imidlertid være avskåret dersom trusselen anses som rettmessig.

- (30) Hensynet til å beskytte samfunnet mot personer som fremsetter alvorlige trusler, veier tungt. Derfor er det etter mitt syn ikke tilstrekkelig grunnlag for å tolke straffeloven § 227 om trusler innskrenkende slik at trusler fremsatt under konsultasjon med psykiater eller psykolog ikke rammes med straff.
- (31) Lagmannsretten har etter dette tolket § 227 riktig, og anken må forkastes.
- (32) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (33) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (34) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (35) Dommer **Oftedal Broch:** Likeså.
- (36) Dommer **Coward:** Likeså.
- (37) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: